

Львівський державний університет внутрішніх справ

Кримінально-правова
характеристика злочинів,
пов'язаних із торгівлею
людьми

Посібник для підрозділів Національної поліції

у схемах

Львів
2019

УДК 343.431
К82

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
Вченою радою Львівського державного
університету внутрішніх справ
(протокол від 28 серпня 2019 року № 1)

Рецензенти:

В. М. Бурдін, доктор юридичних наук, професор
(Львівський національний університет імені Івана Франка);

Т. С. Коханюк, кандидат юридичних наук, доцент
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

Кримінально-правова характеристика злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми: посібник для підрозділів Національної поліції у схемах / І. Б. Газдайка-Василишин, С. О. Молотов, Т. І. Созанський. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2019. 32 с.

Посібник підготовлено для працівників підрозділів Департаменту боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми Національної поліції України. У ньому на основі чинного Кримінального кодексу України і сучасних наукових позицій схематично подано кримінально-правову характеристику злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми.

Рекомендується також для здобувачів вищої освіти юридичних факультетів закладів вищої освіти та науково-педагогічних працівників.

The textbook is prepared for the staff of the units of the Department for combating trafficking offenses of the National Police of Ukraine. Based on the current Criminal Code of Ukraine and modern scientific positions, the criminal legal characteristic of crimes related to trafficking in human beings.

Key concepts: criminal law of Ukraine, criminal-law characteristics of crime, trafficking in human beings.

УДК 343.431

© Газдайка-Василишин І. Б., Молотов С. О.,
Созанський Т. І., 2019

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2019

Зміст

Вступ.....4

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА
ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ.....5**

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА
ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНІВ,
ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ.....14**

Вступ

Спрямування України до відповідності міжнародним стандартам у сфері охорони прав людини та громадянина накладає на нашу державу певні зобов'язання, пов'язані насамперед із реальним забезпеченням проголошених Конституцією України прав та свобод. Кримінально-правова охорона волі, честі та гідності особи в Україні полягає у встановленні кримінальної відповідальності за певні суспільно небезпечні діяння, а також в системі попереджувальних заходів, наявність яких має здійснювати так звану превентивну функцію в діяльності держави у протидії торгівлі людьми.

Торгівля людьми визнається одним із найнебезпечніших посягань на волю особи і у нормах національного законодавства України, і в ратифікованих Україною міжнародних договорах. 04.02.2004 Україною ратифіковано Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності і протоколи, які доповнюють Конвенцію: Протокол проти незаконного ввезення мігрантів по суші, морю і повітрям та Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї. У національному законодавстві України криміналізація такого діяння, як торгівля людьми, відбулась у 1998 році, коли Кримінальний кодекс 1960 року прийняття було доповнено статтею 124-1. Чинний Кримінальний кодекс України 2001 року прийняття (далі – КК) також передбачає кримінальну відповідальність за торгівлю людьми. Ознаки цього складу злочину та покарання за нього закріплені ст. 149 КК, яка за час своєї чинності неодноразово зазнавала змін та доповнень (див. с. 25–27). Окрім цього КК містить низку інших складів злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми.

Посібник підготовлено для працівників підрозділів Департаменту боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми Національної поліції України. Метою цього посібника є комплексна кримінально-правова характеристика як складу злочину, передбаченого ст. 149 КК, так і інших складів злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми (зокрема тих, що передбачені ст.ст. 142, 143, 146, 150, 150-1, 151-2, 169, 300, 301, 302, 303, 332 КК).

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ (ст. 149 КК)

Стаття 149. Торгівля людьми

1. Торгівля людиною, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням примусу, викрадення, обману, шантажу, матеріальної чи іншої залежності потерпілого, його уразливого стану або підкупу третьої особи, яка контролює потерпілого, для отримання згоди на його експлуатацію.

ОБ'ЄКТ

суспільні відносини щодо забезпечення охорони честі та гідності особи, а в разі вчинення дії за відсутності згоди людини – також і волі особи.

СУБ'ЄКТ

загальний – фізична осудна особа, яка на момент вчинення злочину досягла 16-річного віку.

ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА

характеризується:
діянням у формі торгівлі людиною, вербуванні, переміщенні, переховуванні, передачі, одержанні людини та **способом**: з використанням примусу, обману, шантажу, матеріальної чи іншої залежності потерпілого, з використанням уразливого стану або підкупу третьої особи, яка контролює потерпілого, для отримання згоди на його експлуатацію.

СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА

характеризується виною у формі прямого умислу, а також спеціальною метою – експлуатації людини.

Кваліфікуючі ознаки (ч. 2 ст. 149 КК)

- 1) вчинені щодо неповнолітнього;
- 2) щодо кількох осіб;
- 3) повторно;
- 4) за попередньою змовою групою осіб;
- 5) службовою особою з використанням службового становища;
- 6) поєднані з насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого чи його близьких, або з погрозою застосування такого насильства.

**Особливо кваліфікуючі ознаки
(ч. 3 ст. 149 КК)**

- 1) вчинені щодо неповнолітнього його батьками, усиновителями, опікунами чи піклувальниками;
- 2) вчинені щодо малолітнього;
- 3) організованою групою;
- 4) поєднані з насильством, небезпечним для життя або здоров'я потерпілого чи його близьких, або з погрозою застосування такого насильства;
- 5) якщо вони спричинили тяжкі наслідки.

**Форми суспільно небезпечного діяння в складі злочину
«Торгівля людьми»**

Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності, від 15.11.2000 визначає **торгівлю людьми**, як здійснювані з метою експлуатації вербування, перевезення, передачу, приховування або одержання людей шляхом загрози силою або її застосування або інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або уразливістю положення, або шляхом підкупу, у вигляді платежів або вигод, для одержання згоди особи, яка контролює іншу особу.

Торгівля людьми (згідно із ст. 1 Закону України «Про протидію торгівлі людьми») – це здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, зокрема сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, уразливого стану людини або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи, що відповідно до Кримінального кодексу України визнаються злочином.

Кримінальний кодекс України визначає **торгівлю людиною як альтернативну форму** суспільно небезпечного діяння поряд із вербуванням, переміщенням, переховуванням, передачею, одержанням людини, вчинені з метою експлуатації.

Вербування – це схилення, спонукання особи з метою залучення її до певної діяльності, досягнення домовленості шляхом безпосереднього наймання, запрошення і набір добровольців.

Переміщення – це зміна місця перебування людини шляхом її перевезення чи іншого переміщення як через державний кордон України, так і в межах території України. Якщо такі дії пов'язані із незаконним переміщенням людини через державний кордон України, вони потребують додаткової кваліфікації за ст. 332 КК (див. с. 23–24).

Переховування – це розміщення чи влаштування особи у певних приміщеннях, транспортних засобах, на відлюдних територіях, із приховуванням даних щодо її місця перебування, забезпечення підробленими документами, проведення пластичної операції зі зміною зовнішності тощо. Переховування із забезпеченням підробленими документами потребує додаткової кваліфікації за ст.ст. 357 або 358 КК.

Передача та одержання людини – це дії, пов'язані із переходом від однієї особи (групи осіб) до іншої особи (групи осіб) фактичного контролю над місцем перебування людини, над її свободою руху, позбавлення її можливості вільного пересування.

Способи вчинення злочину «Торгівля людьми»

Примус – це протиправний психічний вплив на свідомість потерпілої особи, спрямований на приведення її у стан, за якого вона внутрішньо готова підкоритись вимогам винного, в результаті чого обмежується можливість потерпілої особи діяти за власною волею.

Викрадення – це заволодіння людиною її незаконне переміщення з одного місця, де вона перебувала за власною волею, до іншого місця, яке вона не може покинути і де не бажає перебувати. Такі дії охоплюються ст. 149 КК і додаткової кваліфікації за ст. 146 КК не потребують.

Обман – це повідомлення потерпілій особі завідомо неправдивої інформації щодо умов працевлаштування, видів майбутньої діяльності або приховування важливих відомостей, інформації, повідомлення яких мало б суттєве значення для поведінки особи та вплинуло б на її рішення погодитись на певні умови (наприклад, обіцянка сприяти працевлаштуванню офіціантами, гувернантками з подальшим продажем у сфері сексуальних послуг).

Шантаж – це погроза розголошення компрометуючих або інших відомостей (і дійсних, і вигаданих), які потерпілий бажає зберегти в таємниці, а також залякування заподіянням будь-якої іншої шкоди як самому потерпілому, так і його близьким особам.

Використання матеріальної чи іншої залежності потерпілого – це використання існуючих умов та обставин, за яких потерпілий, обираючи варіант своєї поведінки, вимушений орієнтуватись на інтереси винного, від якого він матеріально чи будь-яким іншим чином залежний. Матеріальна залежність має місце, якщо потерпілий перебуває на утриманні винного, проживає на його житловій площі, а також, коли дії винного можуть іншим чином викликати істотне погіршення майнового становища потерпілої особи (наприклад, боргові відносини). Інша залежність охоплює службову, родинну, емоційну залежність, інші види зобов'язань, через які потерпілий змушений орієнтуватись на інтереси винного.

Використання уразливого стану – це винна особа, вчиняючи дії, спрямовані на торгівлю людьми, свідомо використовує зумовлений фізичними чи психічними властивостями або зовнішніми обставинами стан потерпілої особи, який позбавляє або обмежує її здатність усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними, приймати за своєю волею самостійні рішення, чинити опір насильницьким чи іншим незаконним діям, а також збіг тяжких особистих, сімейних або інших обставин.

Підкуп третьої особи, яка контролює потерпілого, для отримання згоди на його експлуатацію – це надання коштів, майна, переваг, пільг, послуг або нематеріальних активів третій особі, яка в силу певних обставин (що виникли як із законних, так і з незаконних підстав) контролює потерпілого з метою одержання згоди цієї третьої особи на експлуатацію людини (людей), яких вона контролює.

Мета експлуатації, як ознака суб'єктивної сторони злочину «Торгівля людьми»

Під експлуатацією людини слід розуміти всі форми сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, примусову працю або примусове надання послуг, рабство або звичай, подібні до рабства, підневільний стан, залучення в боргову кабалу, вилучення органів, проведення дослідів над людиною без її згоди, усиновлення (удочеріння) задля наживи, примусову вагітність або примусове переривання вагітності, примусове одруження, примусове втягнення у зайняття жебрацтвом, втягнення у злочинну діяльність, використання у збройних конфліктах тощо (абз. 1 примітки до ст. 149 КК).

<p>Сексуальна експлуатація – це вид експлуатації особи у сфері проституції, під якою слід розуміти надання сексуальних послуг за гроші чи іншу матеріальну винагороду, або у суміжних сферах (у сфері розпутних дій з дітьми, надання разових сексуальних послуг, співжиття з метою систематичного отримання сексуального задоволення тощо), незалежно від того, чи дозволений у тій чи іншій країні чи її окремих місцевостях цей вид діяльності.</p>
<p>Порнобізнес – це частково чи повністю дозволений або ж заборонений в тій чи іншій країні вид підприємництва, пов'язаний з проституцією, утриманням будинків розпусти, виготовленням, збутом і розповсюдженням предметів порнографічного характеру тощо. Використання у порнобізнесі означає використання особи як сутенера, утримувача будинку розпусти, актора під час зйомки порнографічних фільмів, статиста під час виготовлення порнографічних журналів тощо.</p>
<p>Примусова праця – це праця, до якої особа примушується насильством чи будь-яким іншим незаконним способом. Така праця може бути як оплачуваною, так і безоплатною.</p>
<p>Примусове надання послуг є різновидом примусової праці, коли остання здійснюється у сфері послуг.</p>
<p>Рабство – це стан чи становище людини, щодо якої здійснюються атрибути права власності чи деякі з них.</p>
<p>Під звичаями, подібними до рабства, розуміються кріпацький стан; ситуація, коли жінка після смерті чоловіка передається у спадщину іншій особі; будь-який інститут чи звичай, в силу яких дитина передається одним або обома своїми батьками чи своїм опікуном іншій особі, за винагороду або без такої, з метою експлуатації цієї дитини чи її праці тощо.</p>
<p>Підневільний стан – це становище особи, створене в результаті інститутів чи звичаїв, подібних до рабства.</p>
<p>Боргова кабала – це стан чи становище особи, що виникає внаслідок застави боржником для забезпечення боргу особистої праці або праці залежної від нього особи, якщо при цьому цінність виконуваної роботи не зараховується в погашення боргу або якщо тривалість цієї роботи не обмежена і характер її невизначений.</p>
<p>Вилучення органів – процес хірургічного або іншого втручання в організм людини і позбавлення її органу (частини організму, що має певну будову і спеціальне призначення).</p>
<p>Проведення дослідів над людиною – це проведення медико-біологічних, психологічних або інших експериментів, спроб відтворити щось нове з метою його випробування, які проводяться без вільної згоди людини та повної об'єктивної поінформованості пацієнта про стан його здоров'я, мету дослідів, прогноз можливих наслідків та ризик для життя та здоров'я.</p>

Усиновлення (удочеріння) з метою наживи – отримання будь-якої матеріальної вигоди або уникнення матеріальних витрат завдяки прийняттю усиновлювачем у свою сім'ю особи на правах сина чи дочки.

Примусову вагітність або примусове переривання вагітності – посягання на волю жінки, що проявляється у її примусовому заплідненні (у тому числі – штучному) або ж у примусовому проведенні абортів – операції штучного переривання вагітності.

Примусове одруження – це примушування особи (поза її волею) до вступу в шлюб або до продовження раніше укладеного шлюбу, а також примушування до вступу в співжиття без укладення шлюбу чи до продовження такого співжиття.

Примусове втягнення у зайняття жебрацтвом – це здійснюване проти волі особи залучення її до систематичного випрошування грошей, інших матеріальних цінностей у сторонніх осіб.

Втягнення у злочинну діяльність – це психічний або фізичний вплив на особу, спрямований на залучення її до участі в одному чи декількох злочинах.

Використання у збройних конфліктах – використання особи для виконання нею бойових завдань, пов'язаних із поваленням державної влади або порушенням суверенітету чи територіальної цілісності держав.

Кваліфікуючі ознаки злочину «Торгівля людьми» (ч. 2 ст. 149 КК)

– **вчинені щодо неповнолітнього** – якщо дії, передбачені ч. 1 ст. 149 КК, вчинені щодо особи, яка на момент їх вчинення не досягла 18-річного віку. Водночас факт неповноліття потерпілого має охоплюватись усвідомленням винної особи. Тобто винний має знати або свідомо припускати, що потерпілий є неповнолітнім.

– **вчинені щодо декількох осіб** – якщо дії, передбачені ч. 1 ст. 149 КК, вчинені щодо двох чи більше осіб, незалежно від їхнього віку чи інших ознак, а також незалежно від того, чи вчинені вони одночасно чи в різний час. Головна умова кваліфікації за цією ознакою – це наявність у винного єдиного злочинного наміру, який охоплює торгівлю не однією, а декількома особами.

– **вчинені повторно** – якщо дії, передбачені ч. 1 ст. 149 КК, вчинені особою, яка раніше вже вчиняла таке діяння (в будь-якій його формі), незалежно від проміжку часу, який минув та незалежно від того, чи була вона за нього засуджена. Головна умова кваліфікації за цією ознакою – це відсутність у винного єдиного злочинного наміру,

який охоплює не один, а декілька епізодів торгівлі людьми. Якщо судимість за попередній злочин знята або погашена, повторність відсутня.

- **вчинені за попередньою змовою групою осіб** – якщо дії, передбачені ч. 1 ст. 149 КК, спільно вчинені декількома співвиконавцями, які попередньо (тобто до початку вчинення злочину) домовились про спільне вчинення такої торгівлі. Водночас, окремі співвиконавці не обов'язково мають вчинити тотожні діяння. Кожен із них може виконувати різні форми суспільно небезпечного діяння, які передбачені ч. 1 ст. 149 КК як ознаки об'єктивної сторони. Наприклад, якщо заздалегідь домовившись між собою, один суб'єкт злочину здійснює вербування, інший – переховування, а третій – передачу особи з метою її експлуатації, то дії усіх трьох таких суб'єктів слід кваліфікувати за ч. 2 ст. 149 КК, як торгівлю людиною, вчинену за попередньою змовою групою осіб.

- **вчинені службовою особою з використанням службового становища** – якщо дії, передбачені ч. 1 ст. 149 КК, характеризуються поєднанням таких двох факторів. По-перше, вони мають бути вчинені спеціальним суб'єктом – службовою особою. По-друге, під час їх вчинення така особа має використовувати своє службове становище. Відсутність хоча б одного з цих факторів виключає інкримінування цієї ознаки. Під час кваліфікації дій за цією кваліфікуючою ознакою додатково кваліфікувати дії службової особи за ст. 364 КК не потрібно.

Згідно з ч. 3 ст. 18 КК службовими особами є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також постійно чи тимчасово обіймають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною службовою особою підприємства, установи, організації, судом або законом.

Використання службового становища – це вчинення дій, спрямованих на торгівлю людьми, шляхом зловживання тією владою або тими службовими повноваженнями, якими наділена конкретна службова особа.

- поєднані з насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого чи його близьких, або з погрозою застосування такого насильства. Під насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я слід розуміти умисне заподіяння легкого тілесного ушкодження, що не спричинило короткочасного розладу здоров'я або незначної втрати працездатності, а також вчинення інших насильницьких дій (ударів, побоїв, обмеження чи позбавлення волі, зв'язування тощо) за умови, що на момент заподіяння вони не становили небезпеки для життя чи здоров'я потерпілого. Такі дії повністю охоплюються ч. 2 ст. 149 КК і додаткової кваліфікації за іншими нормами Особливої частини КК не потребують. Погроза застосування такого насильства – це залякування потерпілого негайним застосуванням щодо нього чи його близьких родичів таких насильницьких дій, або погроза їх вчинити такі дії у майбутньому.

**Особливо кваліфікуючі ознаки злочину «Торгівля людьми»
(ч. 3 ст. 149 КК)**

- вчинені щодо неповнолітнього його батьками, усиновителями, опікунами чи піклувальниками. Ця ознака передбачає обов'язкове поєднання двох факторів: 1. потерпілий на момент вчинення щодо нього дій, передбачених ч. 1 ст. 149 КК, не досяг 18-річного віку; 2. торгівлю таким неповнолітнім вчинив спеціальний суб'єкт злочину (його батько чи мати, усиновитель, опікун або піклувальник). Якщо такого роду діяння щодо неповнолітньої особи вчинив будь-хто із інших родичів чи близьких осіб, їх дії слід кваліфікувати за ч. 2 ст. 149 КК, а не за цією особливо кваліфікуючою ознакою.

- вчинені щодо малолітнього – якщо дії, передбачені ч. 1 ст. 149 КК, вчинені щодо особи, яка на момент їх вчинення не досягла 14-річного віку. Водночас факт малоліття потерпілого має охоплюватись усвідомленням винної особи. Тобто винний має знати або свідомо припускати, що потерпілий є малолітнім.

- вчинені організованою групою – якщо в його готуванні або вчиненні торгівлі людьми брали участь декілька (три і більше) суб'єктів злочину, які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) злочинів, об'єднаних єдиним планом із розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи.

- поєднані з насильством, небезпечним для життя або здоров'я потерпілого чи його близьких, або з погрозою застосування такого насильства. Під насильством, яке є небезпечним для життя чи здоров'я слід розуміти умисне заподіяння легкого тілесного ушкодження, що спричинило короточасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності, середньої тяжкості або тяжкого тілесного ушкодження, а також інші насильницькі дії, які були небезпечними для життя чи здоров'я потерпілого чи його близьких родичів в момент їх заподіяння (насильство, що мало характер мучення чи мордування, позбавлення волі у небезпечний для життя чи здоров'я спосіб, насильницьке перевезення осіб у таких транспортних засобах, що становлять небезпеку для життя, тривале позбавлення їжі та пиття тощо). Усі ці види насильства охоплюються ч. 3 ст. 149 КК і додатковою кваліфікацією за іншими статтями Особливої частини КК не потребують. Умисне вбивство потерпілого від торгівлі людьми ст. 149 не охоплюється і потребує додаткової кваліфікації за відповідною частиною ст. 115 КК.

Погроза застосування такого насильства – це залякування потерпілого негайним застосуванням щодо нього чи його близьких родичів таких насильницьких дій, або погроза їх вчинити такі дії у майбутньому. Оскільки характер погрози має кваліфікуюче значення, то його встановлення є обов'язковим. Якщо зміст погрози полягав у залякуванні вбивством, заподіянням тяжких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень, або ж легких тілесних ушкоджень, що спричинили короточасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності, вчинене слід кваліфікувати за ч. 3 ст. 149 КК. Якщо ж за змістом погроза була неконкретизованою і водночас не доведено, що винний погрожував власне небезпечним для життя і здоров'я насильством, його дії слід кваліфікувати за ч. 2 ст. 149 КК України.

- якщо вони спричинили тяжкі наслідки. Поняття «тяжких наслідків» торгівлі людьми є оціночним; його зміст встановлюється у кожному конкретному випадку особою, яка здійснює кримінальне провадження. До них, зазвичай, належить тяжка хвороба потерпілого (наприклад, СНІД чи інша невиліковна хвороба, тяжка венерична хвороба, психічна хвороба); необережне заподіяння їй смерті чи тяжкого тілесного ушкодження, самогубство жертви або зникнення її безвісті тощо.

ВАЖЛИВО! Відповідальність за вербування, переміщення, переховування, передачу або одержання **малолітнього чи неповнолітнього** за ст. 149 КК настає незалежно від того, чи вчинені такі дії з використанням примусу, викрадення, обману, шантажу чи уразливого стану зазначених осіб або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, використання службового становища, або особою, від якої потерпілий був у матеріальній чи іншій залежності, або підкупу третьої особи, яка контролює потерпілого, для отримання її згоди на експлуатацію людини.

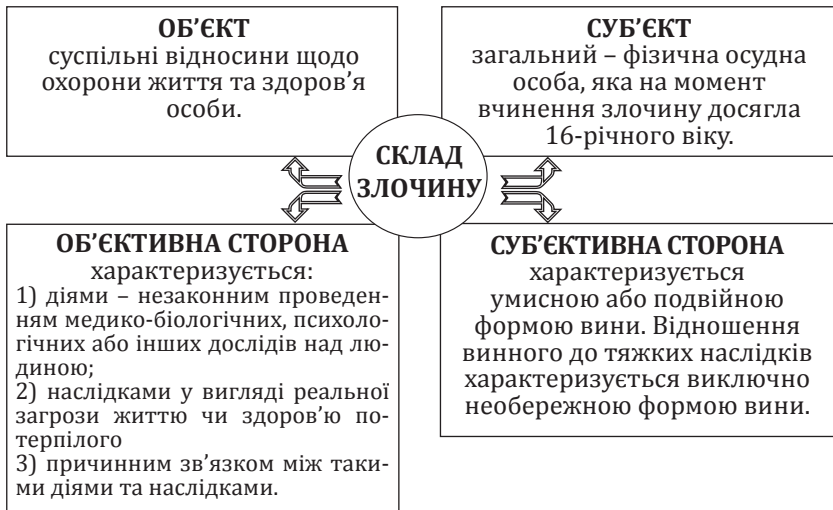
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ

Злочини, пов'язані із торгівлею людьми	
Стаття 142 КК	Незаконне проведення дослідів над людиною
Стаття 143 КК	Порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини
Стаття 146 КК	Незаконне позбавлення волі або викрадення людини
Стаття 150 КК	Експлуатація дітей
Стаття 150 ⁻¹ КК	Використання малолітньої дитини для зайняття жебрацтвом
Стаття 151 ⁻² КК	Примушування до шлюбу
Стаття 169 КК	Незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння)
Стаття 300 КК	Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію
Стаття 301 КК	Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів
Стаття 302 КК	Створення або утримання місць розпусти і звідництво
Стаття 303 КК	Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією
Стаття 332 КК	Незаконне переправлення осіб через державний кордон України

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА НЕЗАКОННОГО ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДІВ НАД ЛЮДИНОЮ (ст. 142 КК)

Стаття 142. Незаконне проведення дослідів над людиною

1. Незаконне проведення медико-біологічних, психологічних або інших дослідів над людиною, якщо це створювало небезпеку для її життя чи здоров'я.

Кваліфікуючі ознаки (ч. 2 ст. 142 КК)

- вчинені щодо неповнолітнього;
- вчинені щодо двох або більше осіб;
- вчинені шляхом примушування або обману;
- якщо вони спричинили тривалий розлад здоров'я потерпілого.

Дослід – це експеримент, спроба відкрити що-небудь нове, чого раніше не існувало, з метою його випробування.

Незаконним є проведення дослідів:

- без вільної згоди людини та повної і об'єктивної поінформованості про дослід щодо неї;
- над ув'язненими, військовополоненими, хворими, захворювання яких не пов'язано з метою дослідів;
- особою, яка не має на те права;
- за умов існування невиправданого ризику для життя чи здоров'я тощо.

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА
ПОРУШЕННЯ ВСТАНОВЛЕНОГО ЗАКОНОМ ПОРЯДКУ
ТРАНСПЛАНТАЦІЇ АНАТОМІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ЛЮДИНИ
(ст. 143 КК)**

Стаття 143 КК України передбачає п'ять окремих складів злочинів

Порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини (ч. 1 ст. 143 КК)

Вилучення у людини шляхом примушування або обману її анатомічних матеріалів з метою їх трансплантації (ч. 2 ст. 143 КК)

Вилучення у людини, яка перебувала в безпорадному стані або в матеріальній чи іншій залежності від винного, її анатомічних матеріалів з метою їх трансплантації (ч.3 ст. 143 КК)

Незаконна торгівля анатомічними матеріалами людини (ч. 4 ст. 143 КК)

Дії, передбачені ч. 2, 3, 4 вчинені за попередньою змовою групою осіб або участь у транснаціональних організаціях, які займаються такою діяльністю (ч. 5 ст. 143 КК)

ОБ'ЄКТ

суспільні відносини щодо охорони здоров'я особи. Предмет – анатомічні матеріали людини. У ч. 3 ст. 143 КК – спеціальний потерпілий – особа, яка перебуває в безпорадному стані або в матеріальній чи іншій залежності від винного.

СУБ'ЄКТ

загальний – фізична осудна особа, яка на момент вчинення злочину досягла 16-річного віку.

**СКЛАД
ЗЛОЧИНУ**

ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА

характеризується такими діяннями:
1. порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини;
2. вилучення анатомічних матеріалів у людини способом примушування або обману;
3. торгівля анатомічними матеріалами людини; 4. участь в транснаціональних організаціях, які займаються вилученням анатомічних матеріалів людини та торгівлею ними.

СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА

характеризується умисною формою вини. Обов'язковою ознакою складів злочинів, передбачених ч. 2 та 3 ст. 143 КК є мета – подальша трансплантація вилучених анатомічних матеріалів.

Анатомічні матеріали людини – це органи (їх частини), тканини, анатомічні утворення, клітини людини або тварини, фетальні матеріали людини (ч. 1ст. 1 ЗУ від 17.05.2018 «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині»).

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА
НЕЗАКОННОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ
АБО ВИКРАДЕННЯ ЛЮДИНИ
(ст. 146 КК)**

Стаття 146. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини
1. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини.

ОБ'ЄКТ
суспільні відносини щодо
забезпечення волі особи,
а також, як правило,
її честі та гідності.

СУБ'ЄКТ
загальний – фізична осудна
особа, яка на момент
вчинення злочину досягла
16-річного віку.

**СКЛАД
ЗЛОЧИНУ**

ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА
характеризується:

- 1) діянням – будь-якою дією чи бездіяльністю безпосередньо спрямованими на незаконне позбавлення волі або викрадення людини;
- 2) наслідком у виді позбавлення волі або викрадення людини;
- 3) причинним зв'язком між діянням і наслідком.

СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА
характеризується
виною
у формі прямого умислу.

Незаконним позбавлення волі є у всіх випадках, коли воно здійснюється не відповідно до законодавства України та чинних міжнародних договорів. Незаконне позбавлення волі може полягати у триманні особи в місці, де вона взагалі не хоче перебувати, чи вже не хоче перебувати, або в помещенні її в місце, яке вона самостійно не може покинути, хоч і бажає цього.

Викрадення людини означає заволодіння будь-яким способом (таємно, відкрито, шляхом обману чи зловживання довірою, в результаті передачі людини на виконання такої вимоги, вимоги передати людину.

**Кваліфікуючі ознаки
(ч. 2 ст. 146 КК)**

- щодо малолітнього;
- з корисливих мотивів;
- щодо двох чи більше осіб;
- за попередньою змовою групою осіб.

**Особливо кваліфікуючі ознаки
(ч. 3 ст. 146 КК)**

- вчиненні організованою групою;
- що спричинили тяжкі наслідки.

**КРИМІНАЛЬНО-ПРОВОА ХАРАКТЕРИСТИКА
ЕКСПЛУАТАЦІ ДІТЕЙ
(ст. 150 КК)**

Стаття 150. Експлуатація дітей

1. Експлуатація дитини, яка не досягла віку, з якого законодавством дозволяється працевлаштування, шляхом використання її праці.

ОБ'ЄКТ

суспільні відносини з приводу забезпечення волі, честі та гідності особи, а також забезпечення безпеки здоров'я дитини, її нормального фізичного та інтелектуального розвитку.

Потерпілий – особа, яка не досягла віку, з якого законодавством дозволяється працевлаштування.

СУБ'ЄКТ

загальний – фізична осудна особа, яка на момент вчинення злочину досягла 16-річного віку.

**СКЛАД
ЗЛОЧИНУ**

ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА

характеризується:
суспільно-небезпечною дією та способом – експлуатацією дитини, шляхом використання її праці.

СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА

характеризується
виною
у формі прямого умислу.

Кваліфікуючі ознаки (ч. 2 ст. 150 КК)

- 1) щодо кількох дітей;
- 2) якщо вони спричинили істотну шкоду для здоров'я, фізичного розвитку або освітнього рівня дитини;
- 3) поєднані з використанням дитячої праці в шкідливому виробництві;

Особливо кваліфікуюча ознака (ч. 3 ст. 150 КК)

вчинені організованою групою

Згідно із ст. 188 Кодексу законів про працю не допускається прийняття на роботу осіб молодше 16 років.

За згодою одного із батьків або особи, що його замінює, можуть, як виняток, прийматись на роботу особи, які досягли п'ятнадцяти років.

Для підготовки молоді до продуктивної праці допускається прийняття на роботу учнів загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних і середніх спеціальних навчальних закладів для виконання легкої роботи, що не завдає шкоди здоров'ю і не порушує процесу навчання, у вільний від навчання час по досягненні ними 14-річного віку за згодою одного з батьків або особи, що його замінює.

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА
ВИКОРИСТАННЯ МАЛОЛІТНЬОЇ ДИТИНИ
ДЛЯ ЗАНЯТТЯ ЖЕБРАЦТВОМ
(ст. 150¹ КК)**

**Стаття 150¹. Використання малолітньої дитини для заняття
жебрацтвом**

1. Використання батьками або особами, які їх замінюють, малолітньої дитини для заняття жебрацтвом (систематичного випрошування грошей, речей, інших матеріальних цінностей у сторонніх осіб).

ОБ'ЄКТ

суспільні відносини щодо забезпечення охорони волі, честі та гідності особи.

Потерпілий – особа, яка не досягла 14-річного віку.

Предмет злочину – гроші, речі, інші матеріальні цінності.

СУБ'ЄКТ

за ч. 1 ст. 150¹ КК спеціальний – батьки малолітньої дитини або особи, що їх замінюють; за ч.ч. 2, 3 ст. 150¹ загальний – фізична осудна особа, яка на момент вчинення злочину досягла 16-річного віку.

**СКЛАД
ЗЛОЧИНУ**

ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА

характеризується:

діями – використанням дитини для заняття жебрацтвом (випрошувати цінності може і сама дитина, і суб'єкт злочину із її використанням).

СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА

характеризується
виною
у формі прямого умислу.

Кваліфікуючі ознаки (ч. 2 ст. 150¹ КК)

- 1) вчинені щодо чужої малолітньої дитини;
- 2) пов'язані із застосуванням насильства чи погрозою його застосування;
- 3) вчинені повторно;
- 4) вчинені особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених ст.ст. 150, 303, 304 КК України;
- 5) вчинені за попередньою змовою групою осіб.

Особливо кваліфікуючі ознаки (ч. 3 ст. 150¹ КК)

- 1) вчинені організованою групою;
- 2) якщо внаслідок таких дій дитині спричинені середньої тяжкості чи тяжкі тілесні ушкодження.

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИМУШУВАННЯ ДО ШЛЮБУ (ст. 151⁻² КК)

Стаття 151⁻². Примушування до шлюбу

1. Примушування особи до вступу в шлюб або до продовження примусово укладеного шлюбу, або до вступу у співжиття без укладання шлюбу, або до продовження такого співжиття, або спонукання з цією метою особи до переміщення на територію іншої держави, ніж та, в якій вона проживає.

Кваліфікуючі ознаки (ч. 2 ст. 151⁻² КК)

- 1) вчинені повторно;
- 2) за попередньою змовою групою осіб;
- 3) щодо особи, яка не досягла шлюбного віку згідно із законодавством;
- 4) щодо двох чи більше осіб.

Шлюбний вік для чоловіків та жінок встановлюється у 18 років
(ст. 22 Сімейного кодексу України)

Примушування означає застосування фізичного насильства або погрозу його застосування щодо потерпілого чи його близької особи, або шантаж, або погрозу знищити чи пошкодити майно потерпілого, або викрасти потерпілого чи позбавити його волі, або розголосити відомості про потерпілого, які він бажає зберегти у таємниці, або іншим чином обмежити права, свободи чи законні інтереси потерпілого (чи його близької особи).

Окремі форми примушування підлягають додатковій кваліфікації за іншими статтями КК України.

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА
НЕЗАКОННИХ ДІЙ ЩОДО УСИНОВЛЕННЯ (УДОЧЕРІННЯ)
(ст. 169 КК)**

Стаття 169. Незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння)

1. Незаконна посередницька діяльність або інші незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння) дитини, передачі її під опіку (піклування) чи на виховання її в сім'ю громадян.

ОБ'ЄКТ

суспільні відносини щодо забезпечення встановленого законом порядку усиновлення (удочеріння).

СУБ'ЄКТ

загальний – фізична осудна особа, яка на момент вчинення злочину досягла 16-річного віку.

**СКЛАД
ЗЛОЧИНУ**

ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА

характеризується такими діями:
1) незаконна посередницька діяльність щодо усиновлення (удочеріння), передачі її під опіку (піклування) чи на виховання її в сім'ю громадян;
2) інші незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння) дитини, передачі її під опіку (піклування) чи на виховання її в сім'ю громадян.

СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА

характеризується виною у формі прямого умислу. Відношення винного до тяжких наслідків характеризується необережністю.

Кваліфікуючі ознаки (ч. 2 ст. 169 КК)

- 1) вчинені щодо кількох дітей;
- 2) вчинені повторно;
- 3) за попередньою змовою групою осіб;
- 4) з використанням службового становища;
- 5) якщо вони спричинили тяжкі наслідки.

Визначення незаконного характеру дій, що є ознакою об'єктивної сторони цього злочину, потребує звернення до нормативно-правових актів, які визначають порядок усиновлення (удочеріння).

Незаконною є будь-яка посередницька діяльність щодо усиновлення (удочеріння) дітей, передачі їх під опіку чи піклування чи на виховання в сім'ї громадян України, іноземців чи осіб без громадянства (ч. 1 ст. 216 Сімейного кодексу України).

Суб'єктом злочину, передбаченого ч. 2 ст. 169 КК (з використанням службового становища) може бути лише службова особа. Постановлення суддею завідомо неправосудного рішення, ухвали або постанови у справі про усиновлення (удочеріння) дитини, передачі її під опіку (піклування) чи на виховання її в сім'ю громадян слід кваліфікувати лише за ст. 375 КК.

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ВВЕЗЕННЯ,
ВИГОТОВЛЕННЯ АБО РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ТВОРІВ,
ЩО ПРОПАГУЮТЬ КУЛЬТ НАСИЛЬСТВА І ЖОРСТОКОСТІ,
РАСОВУ, НАЦІОНАЛЬНУ ЧИ РЕЛІГІЙНУ НЕТЕРПИМІСТЬ
ТА ДИСКРИМІНАЦІЮ (ст. 300 КК)**

Стаття 300. Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію

1. Ввезення в Україну творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію, з метою збуту чи розповсюдження або їх виготовлення, зберігання, перевезення чи інше переміщення з тією самою метою або їх збут чи розповсюдження, а також примушування до участі в їх створенні.

ОБ'ЄКТ

суспільні відносини моральності. Предмет – твори, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію.

**СКЛАД
ЗЛОЧИНУ**

СУБ'ЄКТ

загальний – фізична осудна особа, яка на момент вчинення злочину досягла 16-річного віку.

ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА

характеризується такими діяннями:

- 1) ввезення,
- 2) виготовлення,
- 3) зберігання,
- 4) перевезення,
- 5) інше переміщення,
- 6) збут,
- 7) розповсюдження,
- 8) примушування до участі в їх створенні.

СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА

характеризується умхарактеризується виною у формі прямого умислу та метою збуту чи розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію.

**Особливо кваліфікуючі ознаки
(ч. 3 ст. 300 КК)**

Кваліфікуючі ознаки (ч. 2 ст. 300 КК)

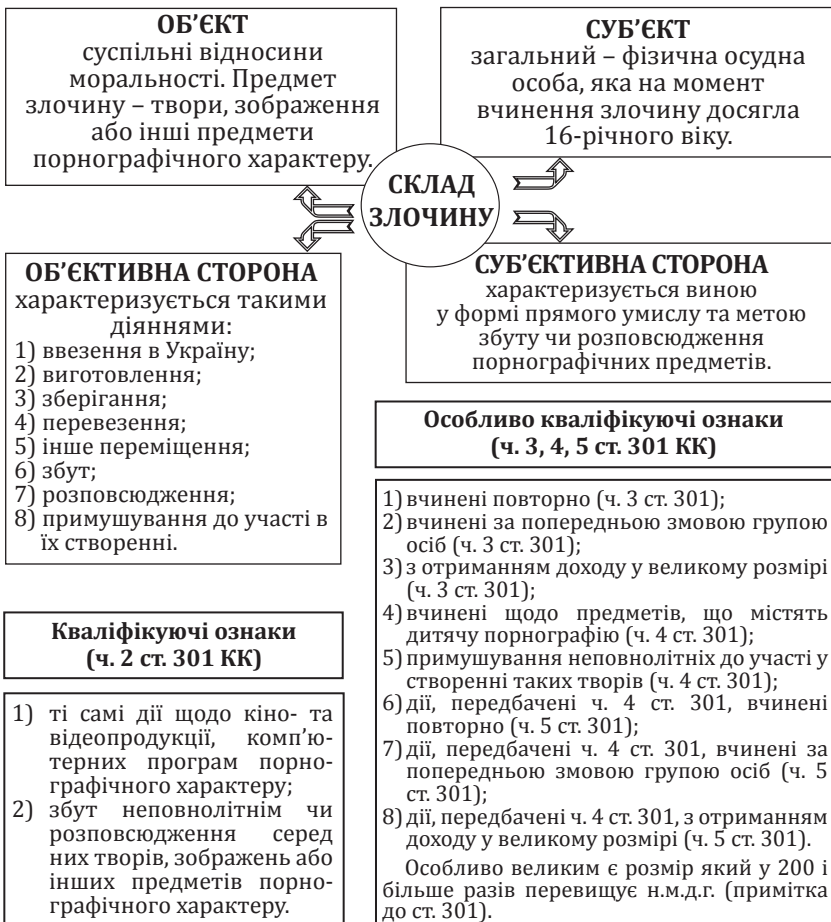
- 1) ті самі дії щодо кіно- та відеопродукції, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію;
- 2) збут неповнолітнім чи розповсюдження серед них таких творів.

- 1) вчинені повторно;
- 2) чинені за попередньою змовою групою осіб;
- 3) примушування неповнолітніх до участі у створенні творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію.

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ВВЕЗЕННЯ,
ВИГОТОВЛЕННЯ, ЗБУТУ І РОЗПОВСЮДЖЕННЯ
ПОРНОГРАФІЧНИХ ПРЕДМЕТІВ (ст. 301 КК)**

**Стаття 301. Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження
порнографічних предметів**

1. Ввезення в Україну творів, зображень або інших предметів порнографічного характеру з метою збуту чи розповсюдження або їх виготовлення, зберігання, перевезення чи інше переміщення з тією самою метою, або їх збут чи розповсюдження, а також примушування до участі в їх створенні.

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА СТВОРЕННЯ
АБО УТРИМАННЯ МІСЦЬ РОЗПУСТИ І ЗВІДНИЦТВА
(ст. 302 КК)**

Стаття 302. Створення або утримання місць розпусти і звідництво

1. Створення або утримання місць розпусти, а також звідництво для розпусти.

Особливо кваліфікуючі ознаки (ч. 3, 4 ст. 302 КК)

- 1) вчинені із залученням неповнолітнього (ч. 3 ст. 302);
- 2) вчинені із залученням малолітньої особи (ч. 4 ст. 302).

Створення місць розпусти – це дії, завдяки яким певний об'єкт починає використовуватись для безладних статевих зв'язків, групових сексуальних дій, проституції, інших розпусних дій. Зокрема, це відкриття закладів, які маскуються іншим призначенням (масажні кабінети, лазні, нічні клуби, стриптиз-бари), але використовуються для розпусти, підбір персоналу, придбання або наймання приміщень для розпусти.

Утримання місця для розпусти – це дії, спрямовані на підтримання функціонування місця розпусти (матеріальне забезпечення, охорона, залучення і обслуговування відвідувачів, здійснення конспіративних заходів тощо).

Звідництво для розпусти – це посередництво для організації розпусних дій, підшукування учасників розпусних дій, схилення до розпусти тощо.

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА СУТЕНЕРСТВА
АБО ВТЯГНЕННЯ ОСОБИ В ЗАНЯТТЯ ПРОСТИТУЦІЄЮ
(ст. 303 КК)**

Стаття 303. Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією

1. Втягнення особи в заняття проституцією або примушування її до зайняття проституцією з використанням обману, шантажу чи уразливого стану цієї особи, або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, або сутенерство

ОБ'ЄКТ

суспільні відносини моральності. Додатковим об'єктом можуть бути суспільні відносини з охорони життя та здоров'я особи, її волі, честі та гідності.

СУБ'ЄКТ

загальний – фізична осудна особа, яка на момент вчинення злочину досягла 16-річного віку.

**СКЛАД
ЗЛОЧИНУ**

ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА

характеризується такими формами діяння:

- 1) втягнення особи в заняття проституцією;
- 2) примушування особи до зайняття проституцією;
- 3) сутенерство.

Перші дві форми діяння характеризуються також способом вчинення: обман, шантаж, використання уразливого стану особи, застосування насильства, погроза застосування насильства.

СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА

характеризується умисною або подвійною формою вини. Відношення винного до тяжких наслідків характеризується виключно необережною формою вини.

**Особливо кваліфікуючі ознаки
(ч. 3, 4 ст. 303 КК)**

- 1) вчинені щодо неповнолітнього (ч. 3 ст. 303);
- 2) вчинені організованою групою (ч. 3 ст. 303);
- 3) вчинені щодо малолітнього (ч. 4 ст. 303);
- 4) якщо вони спричинили тяжкі наслідки (ч. 4 ст. 303).

**Кваліфікуючі ознаки
(ч. 2 ст. 142 КК)**

- 1) вчинені щодо кількох осіб;
- 2) вчинені повторно;
- 3) вчинені за попередньою змовою групою осіб;
- 4) вчинені службовою особою з використанням службового становища;
- 5) вчинені особою, від якої потерпілий був у матеріальній чи іншій залежності.

Сутенерство – дії особи із забезпечення зайняття проституцією іншою особою.

Важливо! Відповідальність за втягнення чи примушування до проституції неповнолітніх чи малолітніх осіб за цією статтею настає незалежно від способу вчинення таких дій.

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА НЕЗАКОННОГО ПЕРЕПРАВЛЕННЯ ОСІБ ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ (ст. 332 КК)

Стаття 332. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України

1. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України, організація незаконного переправлення осіб через державний кордон України, керівництво такими діями або сприяння їх вчиненню порадами, вказівками, наданням засобів або усуненням перешкод.

ОБ'ЄКТ

суспільні відносини, що забезпечують порядок перетинання державного кордону України.

СУБ'ЄКТ

загальний – фізична осудна особа, яка на момент вчинення злочину досягла 16-річного віку.

СКЛАД ЗЛОЧИНУ

ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА

характеризується такими діяннями:

- 1) незаконне переправлення осіб через державний кордон України;
- 2) організація незаконного переправлення осіб через державний кордон України;
- 3) керівництво незаконним переправлення осіб через державний кордон України;
- 4) сприяння їх вчиненню порадами, вказівками, наданням засобів або усуненням перешкод.

СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА

характеризується умисною або подвійною формою вини. Відношення винного до тяжких наслідків характеризується виключно необережною формою вини.

Кваліфікуючі ознаки (ч. 2 ст. 332 КК)

- 1) вчинені способом, небезпечним для життя чи здоров'я особи, яку незаконно переправляли через державний кордон України,
- 2) вчинені щодо кількох осіб;
- 3) вчинені повторно;
- 4) вчинені за попередньою змовою групою осіб;
- 5) вчинені службовою особою з використанням службового становища.

Особливо кваліфікуючі ознаки (ч. 3 ст. 332 КК)

- 1) вчинені організованою групою;
- 2) вчинені з корисливих мотивів.

Державний кордон України – це лінія і вертикальна поверхня, що проходить по цій лінії, які визначають межі території України – суші, вод, надр, повітряного простору (ст. 1 ЗУ «Про державний кордон України» від 04.11.1991).

**Форми суспільно небезпечного діяння в складі злочину,
передбаченому ст. 332 КК**

Незаконне переправлення осіб через державний кордон України – це дії, спрямовані на переведення, перевезення осіб через умовну лінію, яка визначає межі території України, тобто дії особи, яка забезпечила перетинання державного кордону України іншими особами у будь-якому напрямку (наприклад, перевезла іншу особу через державний кордон України на власному транспортному засобі).

Організація незаконного переправлення осіб через державний кордон України передбачає розробку та безпосередню реалізацію планів незаконного перетинання державного кордону України іншими особами. Ці дії можуть бути поєднані зі схилянням інших осіб до незаконного перетинання державного кордону України. Проте відповідна ініціатива може бути і не від організатора, а від осіб, які бажають незаконно перетнути державний кордон України або від інших осіб, і лише підтримуватися ним. Водночас варто зважати, що, на відміну від дій організатора злочину, дії організатора незаконного переправлення осіб через державний кордон України направляють, об'єднують не інших співучасників, а осіб, які незаконно перетинають державний кордон України.

Керівництво незаконним переправленням осіб через державний кордон – це розпорядження діями осіб, які мають на меті незаконно перетнути державний кордон України, або інших осіб, з метою досягнення відповідного злочинного результату – незаконного переправлення осіб через державний кордон України. Це може виражатися у наданні відповідних настанов і проведення інструктажу щодо виконання тих чи інших фактичних дій, координації останніх, забезпеченні їх прикриття, виробленні заходів щодо нейтралізації діяльності правоохоронних органів тощо.

Сприяння незаконному переправленню осіб через державний кордон України порадами, вказівками, наданням засобів або усуненням перешкод не є пособництвом у злочині, передбаченому ст. 332 КК, а також однією з його форм. Адже таке сприяння стосується не співучасників цього ж злочину, а осіб, які незаконно перетинають державний кордон України.

Сприяння **порадами чи вказівками** полягає в наданні зазначеним особам інформації щодо найбільш зручних маршрутів руху до державного кордону, місця і часу його незаконного перетинання та інших обставин, які є необхідними для реалізації їх намірів на незаконне перетинання кордону.

Надання засобів полягає у передаванні особам, які незаконно перетинають державний кордон України, транспортних засобів, тимчасового сховища, засобів маскування і засобів приховування слідів злочину, документів, карт, схем або інших предметів матеріального характеру, за допомогою яких вони можуть полегшити досягнення зазначеного результату. На відміну від ч. 5 ст. 27 та інших статей КК, у ст. 332 КК поняттям засоби охоплюються і відповідні знаряддя.

Під **усуненням перешкод** розуміється ліквідація перепон, що заважають (ускладнюють, унеможливають) реалізацію планів по незаконному перетинанню державного кордону України. Воно може виразитись, наприклад, у відволіканні уваги прикордонних нарядів. Викрадення або підробка документів, які надають право на перетинання державного кордону України, з наступним наданням їх для використання іншим особам під час переправлення їх через державний кордон України кваліфікуються за сукупністю злочинів, передбачених, відповідно, статтями 332 КК і 357 КК або 358 КК.

Історія розвитку статті 149 КК

Первісна редакція від 05.04.2001 (чинна з 01.09.2001)	Редакція від 12.01.2006 (чинна з 10.02.2006) Закон № 3316-IV	Редакція від 06.09.2018 (чинна з 06.10.2018) Закон № 2539-VIII
Стаття 149. Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо передачі людини	Стаття 149. Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини	Стаття 149. Торгівля людьми
1. Продаж, інша оплата на передача людини, а так само здійснення стосовно неї будь-якої іншої незаконної угоди, пов'язаної із законним чи незаконним переміщенням за її згодою або без згоди через державний кордон України для подальшого продажу чи іншої передачі іншій особі (особам) з метою сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, втягнення у злочинну діяльність,	1. Торгівля людьми або здійснення іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням обману, шантажу чи уразливого стану особи, – караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.	1. Торгівля людиною, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням примусу, викрадення, обману, шантажу, матеріальної чи іншої залежності потерпілого, його уразливого стану або підкупу третьої особи, яка контролює потерпілого, для отримання згоди на його експлуатацію, –

<p>залучення в боргову кабалу, усиновлення (удочеріння) в комерційних цілях, використання у збройних конфліктах, експлуатації її праці, –</p> <p>караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.</p>		<p>караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.</p>
<p>2. Ті самі дії, вчинені щодо неповнолітнього, кількох осіб, повторно, за попередньою змовою групою осіб, з використанням службового становища або особою, від якої потерпілий був у матеріальній або іншій залежності, –</p> <p>караються позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років з конфіскацією майна або без такої.</p>	<p>2. Дії, передбачені ч. 1 цієї статті, вчинені щодо неповнолітнього або кількох осіб, або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, або особою, від якої потерпілий був у матеріальній чи іншій залежності, або поєднані з насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого чи його близьких, або з погрозою застосування такого насильства, –</p> <p>караються позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років з конфіскацією майна або без такої.</p>	<p>2. Дії, передбачені ч. 1 цієї статті, вчинені щодо неповнолітнього або кількох осіб, або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, або поєднані з насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого чи його близьких, або з погрозою застосування такого насильства, –</p> <p>караються позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років з конфіскацією майна або без такої.</p>
<p>3. Дії, передбачені ч.ч. 1, 2 цієї статті, вчинені організованою групою або пов'язані з незаконним вивезенням дітей за кордон чи неповерненням їх в Україну, або з метою вилучення у потерпілого органів чи тканин для трансплантації чи насильницького донорства, або якщо вони спричинили тяжкі наслідки, –</p>	<p>3. Дії, передбачені ч.ч. 1, 2 цієї статті, вчинені щодо малолітнього, або організованою групою, або поєднані з насильством, небезпечним для життя або здоров'я потерпілого чи його близьких, або з погрозою застосування такого насильства, або якщо вони спричинили тяжкі наслідки, –</p>	<p>3. Дії, передбачені ч.ч. 1, 2 цієї статті, вчинені щодо неповнолітнього його батьками, усиновителями, опікунами чи піклувальниками, або вчинені щодо малолітнього, або організованою групою, або поєднані з насильством, небезпечним для життя або здоров'я потерпілого чи його близьких, або з</p>

<p>караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років із конфіскацією майна.</p>	<p>караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.</p>	<p>погрозою застосування такого насильства, або якщо вони спричинили тяжкі наслідки, – караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.</p>
	<p>Примітка. 1. Під експлуатацією людини в цій статті слід розуміти всі форми сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, примусову працю або примусове надання послуг, рабство або звичаї, подібні до рабства, підневільний стан, залучення в боргову кабалу, вилучення органів, проведення дослідів над людиною без її згоди, усиновлення (удочеріння) з метою наживи, примусову вагітність, втягнення у злочинну діяльність, використання у збройних конфліктах тощо.</p>	<p>Примітка. 1. Під експлуатацією людини в цій статті слід розуміти всі форми сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, примусову працю або примусове надання послуг, рабство або звичаї, подібні до рабства, підневільний стан, залучення в боргову кабалу, вилучення органів, проведення дослідів над людиною без її згоди, усиновлення (удочеріння) з метою наживи, примусову вагітність або примусове переривання вагітності, примусове одруження, примусове втягнення у зайняття жебрацтвом, втягнення у злочинну діяльність, використання у збройних конфліктах тощо.</p>
	<p>2. У ст.ст. 149, 303 цього Кодексу під уразливим станом особи слід розуміти зумовлений фізичними чи психічними властивостями або зовнішніми обставинами стан особи, який позбавляє або обмежує її здатність</p>	<p>2. У ст.ст. 149, 303 цього Кодексу під уразливим станом особи слід розуміти зумовлений фізичними чи психічними властивостями або зовнішніми обставинами стан особи, який позбавляє або обмежує її здатність</p>

	<p>усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними, приймати за своєю волею самостійні рішення, чинити опір насильницьким чи іншим незаконним діям, збіг тяжких особистих, сімейних або інших обставин.</p>	<p>усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними, приймати за своєю волею самостійні рішення, чинити опір насильницьким чи іншим незаконним діям, збіг тяжких особистих, сімейних або інших обставин.</p>
	<p>3. Відповідальність за вербування, розміщення, переховування, передачу або одержання малолітнього чи неповнолітнього за цією статтею має наставати незалежно від того, чи вчинені такі дії з використанням обману, шантажу чи уразливого стану зазначених осіб або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, використання службового становища, або особою, від якої потерпілий був у матеріальній чи іншій залежності.</p>	<p>3. Відповідальність за вербування, розміщення, переховування, передачу або одержання малолітнього чи неповнолітнього за цією статтею настає незалежно від того, чи вчинені такі дії з використанням примусу, викрадення, обману, шантажу чи уразливого стану зазначених осіб або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, використання службового становища, або особою, від якої потерпілий був у матеріальній чи іншій залежності, або підкупу третьої особи, яка контролює потерпілого, для отримання її згоди на експлуатацію людини.</p>

Газдайка-Василишин Ірина Богданівна,
кандидат, юридичних наук, доцент
Молотов Сергій Олександрович,
начальник Управління боротьби зі злочинами,
пов'язаними з торгівлею людьми,
Головного управління Національної поліції
у Львівській області
Созанський Тарас Іванович,
кандидат юридичних наук, доцент

Кримінально-правова характеристика злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми

*Посібник для підрозділів Національної поліції
у схемах*

Редагування *Н. Б. Громоцька*
Макетування *Г. Я. Шушняк*
Друк *І. М. Хоминець*

Підписано до друку 09.10.2019 р.
Формат 60×84/16. Папір офсетний. Умовн. друк. арк. 1,86.
Тираж 100 прим. Зам № 107-19.

Львівський державний університет внутрішніх справ
Україна, 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2541 від 26 червня 2006 р.